

Відгук
офіційного опонента на кваліфікаційну наукову працю
Бакумець Анастасії Юрївни:
«Жанрово-стильові особливості хорових циклів українських
композиторів кінця XX – початку XXI століття»,
представленої на здобуття ступеня доктора філософії за
спеціальністю 025 – Музичне мистецтво

Національні культуротворчі процеси характеризуються прискіпливою увагою до хорової музики, оскільки вона демонструє глибинну єдність з архетипами духовності нашого народу, ілюструє відкритість інноваціям, відображає цивілізаційну ситуацію. В сучасних умовах вагомості набуває висвітлення специфіки хорових циклів вітчизняних композиторів, узагальнення шляхів їх різноманітної інтерпретації та часової детермінації, утвердження у якості мистецького феномену й т.д.

Науковим осмисленням вищезазначеної проблематики стали розвідки, які вивчають образно-тематичні, інтонаційно-стильові, жанрові складові українських хорових опусів (Н. Герасимової-Персидської, О. Коменди, Л. Кияновської, Л. Корній, Б. Сюті, Ю. Чекана й ін). Нині постала необхідність комплексної студії з історії розвитку циклів, функціонування їх у кінці XX – початку XXI століття. Це зумовило актуальність дисертації А. Бакумець.

Представлена робота визначається декількома вагомими напрямками, що можуть стати самостійною темою дослідження. Перший виявляє своєрідність генези, побутуванням в сьогоденні хорових циклічних форм; другий усвідомлює концептуальні, тематичні, смислові ознаки постмодернізму і метамодернізму; третій ракурс орієнтований на досягнення у хорових циклах зв'язків з фольклорними, духовними, світськими джерелами. Останнє здійснюється через аналіз творів знакових національних композиторів, сформованих під впливом української та європейської культурної традиції рубежу XX – XXI століть.

Симбіоз зазначених аспектів кваліфікаційної праці А. Бакумець спрямував мету студії: «розкриття особливостей хорових циклів сучасних українських композиторів у жанрових і стильових парадигмах постмодернізму» (с. 22). Логічним її втіленням стало виділення завдань, які окреслили доволі об'ємний проблемний простір: «висвітлити історіографію вивчення хорових циклів в українській музиці та обґрунтувати теоретико-методологічні засади дослідження; охарактеризувати особливості циклічних форм в українській хоровій музиці постмодерної та метамодерної доби; простежити основні віхи розвитку хорового циклу у творчості українських композиторів; відзначити стильові тенденції української хорової музики кінця ХХ – початку ХХІ століття; виявити жанрово-стильові особливості хорових циклів українських авторів кінця ХХ – початку ХХІ століття» (с. 22). Слід констатувати, що вони трансформовані у наукову новизну, послідовно віддзеркалені у тексті роботи. Серед найбільш вагомих зазначимо: «визначення основних етапів формування і розвитку хорового циклу в українській музичній культурі від бароко до сучасності; аналіз жанрово-стильових ознак хорових циклів у творчості українських композиторів кінця ХХ – початку ХХІ століття; розгляд специфіки постмодернізму та метамодернізму в хоровій музиці ХХ–ХХІ століття; уведення до наукового обігу хорових циклів українських композиторів (І. Алексійчук, Л. Дичко, Т. Кравцова, В. Мартинюк, В. Польової, М. Скорика, В. Степурка)» (с. 24 – 25).

Обираючи об'єктом дослідження хорові цикли у творчості українських композиторів, Анастасія Юрїївна експлікує їх: «особливим жанровим утворенням, що характеризується: наявністю самостійних частин, що контрастують між собою, об'єднання частин єдиним задумом твору та внутрішньою музично-стильовою ідеєю» (с. 197), доводить твердження про унікальність й спроможність втілити духовний зміст будь-яких історичних епох. Авторка пропонує універсальну мультимедіальну модель художньої монолітності циклічних опусів кінця ХХ – початку ХХІ століття. В її

основі: тексти різних видів мистецтв; співіснування вербальних компонентів, які репрезентують церковну, світську, народну традиції; синтезування засад духовної музики та елементів сучасних композиторських технік. Вказана наукова стратегія може стати ключем для розуміння хорових зразків будь-якого національного майстра.

Методологія дисертації визначається доцільно використаним міждисциплінарним підходом із застосуванням низки методів: історико-генетичного, біографічного, еволюційно-стильового, жанрово-стильового, компаративного, системного, теоретичного узагальнення та ін.

Репрезентативною є джерельна база праці (261 найменування). Здобувачкою досягнений значний спектр студій присвячених теорії жанру і стилю в музиці, проблемам програмності, розвідки з історії музичної культури та українського хорової спадщини, партитури опусів провідних вітчизняних діячів тощо.

Архітектоніка даного дослідження є логічною, структурованою. Виклад матеріалу, спосіб його концептуалізації, глибина доведення провідних положень свідчать про їх вагомість для сучасного мистецтвознавства. Характерною ознакою роботи є її інтегрованість у вже існуючу парадигму національної гуманітаристики.

Перший розділ дисертації представляє фактологічну інформацію, аналіз літератури, обговорення фундаментальних теоретичних понять і положень. Результатом вивчення об'ємного пласту студій з історіографії хорових циклів українських композиторів стало виділення шість груп наукових праць, де в різних аспектах опановується зазначена квестія (епохальному, персонологічному, сакральному й ін.). Анастасія Юрїївна усвідомила жанрово-стильові особливості циклічних форм кінця ХХ – початку ХХІ століття, аргументувала, що вони формуються на традиційних (в основі історико-типологічний погляд, виявлення семантичних зв'язків, комунікативних аспектів, рефлексій) та інноваційних (продиктованих унікальними авторськими концепціями) підходах.

У другому розділі, здійснюючи історичну ретроспективу хорових циклів українських композиторів, А. Бакумець прослідкувала їх генезу, виділила історичні типи: бароковий, класичний, романтичний, першої і другої половини ХХ століття, кінця ХХ початку ХХІ століть. Акцент виставлений на осягненні хорової музики сучасності. Авторка довела думку – у нинішню добу панує стильове розмаїття, одночасне побутування діаметрально протилежних естетичних концепцій: «нової складності», «нової простоти»; авангарду, неоромантизму; експресіонізму, неофольклоризму. Запропонований у дисертації типологічний погляд постав як евристичний спосіб, що має значний науковий потенціал, може бути застосований для дослідження національної хорової творчості різних епох.

Позитивне враження складає третій розділ праці. Він містить ретельно зібрану, підтверджену авторитетними вітчизняними вченими, самостійно уточнену й деталізовану фактичну інформацію про семантичні та композиційно-драматургічні особливості хорових циклів українських митців. Головна ціль здобувачки – засвідчити наявність зв'язку між художнім мисленням митців і музичною організацією хорових творів. Це вдалося через визначення рис кожного з опусів, взятих в якості практичного матеріалу студії. Заслуговує уваги детальний розбір сучасних хорових циклів, виведення їх домінуючих концептів: «пори року», інтермедіальність, молитовний дискурс, медитативність, секулярність та ін. Наголосимо, наведені аналізи презентують Анастасію Юрїївну глибоким, ерудованим науковцем, здатним проникнути в авторський задум. Представлені зразки не відомі широкому колу слухачів, тому розкриття їх глибини, змістовності, можливо, сприятиме популяризації серед публіки.

У результаті проведеного дослідження Анастасія Юрїївна доходить до оригінальних висновків, що реалізують завдання праці, ілюструють завершену дисертацію, підсумовують фундаментальні мистецтвознавчі

досягнення, демонструють інновації, виявляють перспективи для подальшого вивчення.

Не викликає сумніву практичне значення кваліфікаційної роботи. Основні її позиції доречно застосовувати: при викладанні навчальних курсів «Історія української музики», «Теорія хорового виконавства», «Аналіз музичних творів», «Музична інтерпретація» й ін.; у концертній діяльності артистів; наукових розвідках, пов'язаних із зазначеною проблематикою.

Загалом підтримуючи і позитивно оцінюючи рецензовану студію, все ж висловимо критичні зауваження, поставимо запитання, які покликані розвивати найбільш актуальні, на нашу думку, її напрями.

1. Хронологічні рамки дисертації, заявлені в назві, охоплюють кінець ХХ – початок ХХІ століття. Вбачаємо доречним у вступі конкретизувати, обґрунтувати вибір нижньої і верхньої часової межі праці.

2. Загальні висновки роботи занадто об'ємні, вони повторюють позиції, висловлені у локальних підсумках до кожного розділу. Вважаємо, що їх доречно було б скоротити, тим самим продемонструвати авторкою володіння високим рівнем узагальнення наукового матеріалу.

3. У третьому розділі для виявлення семантичних й композиційно-драматургічних особливостей хорових циклів сучасних українських композиторів Ви аналізуєте твори Б. Лятошинського, Т. Кравцова, Л. Дичко, М. Скорика, В. Степурка, В. Мартинюк, І. Алексійчук, В. Польової. Якими критеріями Ви керувалися при виборі опусів саме цих митців?

4. Наскільки суголосні нинішні національні процеси розвитку композиторської творчості, зокрема у жанрі хорових циклів, європейським культурним тенденціям?

Незважаючи на те, що дисертація написана в цілому гарною мовою, в тексті трапляються стильові похибки.

Висловлені зауваження та запитання не можуть піддати сумніву висновок про високий науковий рівень проаналізованої студії. Вона вносить вклад у розробку основних засад музичного мистецтва, стає підґрунтям вирішення практичних завдань сучасних націокультурних процесів. Концепція А. Бакумець знайшла відповідну апробацію в фахових виданнях, професійно спрямованих збірках. Проблематика роботи має перспективи для подальшого розвитку.

Підсумовуючи опонентський відгук зазначимо, що повнота, послідовність у розкритті теми, новизна, ґрунтовність джерельної бази, цілеспрямованість загальної логіки, чіткість теоретичного призначення кожного розділу й підрозділу дають підстави вважати кваліфікаційну наукову працю А. Бакумець «Жанрово-стильові особливості хорових циклів українських композиторів кінця ХХ – початку ХХІ століття» самостійною, завершеною студією. Робота відповідає вимогам МОН України до даного виду досліджень, а його авторка заслуговує присудження ступеня доктора філософії за спеціальністю 025 – Музичне мистецтво.

Офіційний опонент:

кандидат мистецтвознавства, доцент,
доцент кафедри теорії і методики
музичної освіти
Мукачівського державного університету

Л. М. Микуланинець

Підпис засвідчує
(вчений секретар)

О.О. Королович